

kvinnotryck

nummer 4-2017

Jourbesöket

VÅLDET SOM SABBAR JOBBET

Ska vi leva
av att arbeta
eller dö av det?

**Kvinnor som arbetar
för mycket**

**Tjejen
som visste
för mycket**

Cissi Wallin
om sanning och
karriärkonsekvenser

NOG MED KNOG!
Ge oss mer tid! Inte mer jobb!

Omslag:

Cissi Wallin

Omslagsfoto:

Severus Tenenbaum

Ansvarig utgivare: Zozan Inci**Redaktör:** Unni Drougge**Skribenter i detta nummer:**

Marja Beckman, Anna Berglund,
Linnéa Bruno, Unni Drougge, Ellinor
Gotby Eriksson, Susanna Eriksson,
Christina Lindström, Elin Tjernström

Illustratör: Lisa Medin

Layout: Marianne Engblom,
Ateljé Idé.

Redaktionskollektiv:

Unni Drougge, Anna Berglund,
Marianne Engblom, Eva Engman,
Maria Hane, Christina Lindström
och Elin Tjernström

Tryckeri: Ätta.45 AB
Miljömärkt tryck

Kvinnotryck utkommer med
fyra nummer per år.

PRENUMERATION

Roks medlemsjourer, jourkvinnor
och jourtjejer: 100 kr/år

Privatpersoner: 160 kr/år

Organisationer och företag:
240 kr/år

För kontakt med redaktionen
samt prenumerationsärenden:

kvinnotryck@roks.se

Telefon: 08-442 99 30

Bakom står alltid en kvinna och torkar skit

En gång i tiden spändes kvinnan framför plogen om oxen dog. Idag skulle givetvis ingen komma på en så befängd idé. Visserligen är arbetsdagarna hårt pressade av nedskärningar och besparingar inom de kvinnodominerade yrkena, som oftast är lågavlönade, och visst går fritiden mest åt till oavlönade sysslor som smörjer maskineriets kuggar, men inte är väl det nåt att bråka om. Det tycker i alla fall inte männen som gärna delar hemmet – men inte hemmets plikter – med en kvinna. Därhemma ska man ju ha det lugnt och skönt.

FOTO: JINI SOFIA

SÅ, FÖR ATT BEVARA HUSFRIDEN och för att slippa ett pensionsbesked som dömer dem till fattigdom under sista delen av deras levnad har därför många kvinnor sett en utväg i att låta andra kvinnor sköta hemmets göromål mot en låg lön så att de själva kan sköta om sin löneutveckling nästan lika obehindrat som männen. Alternativet är att gå ner till deltidstjänst, vilket medför mera icke pensionsgrundande gratisarbete i skuggan av mannens lönearbete. Skulle sextimmarsdagen klubbas igenom nån gång i framtiden kommer förmodligen kvinnorna redan att ha infört den i praktiken. Men det vill kvinnornas fackförbund inte veta av. Istället kräver de att heltid blir en norm för kvinnor precis som för män.

ÄR DET DÅ VERKLIGEN mera arbetstid vi behöver? Är det inte bara tid vi vill ha? Tid att vila, tid att leva, innan tiden är ute.

BAKOM DE ALARMERANDE sjukskrivningstalen står kvinnor, bakom ökningen av utmattningssyndrom står kvinnor, och bakom de flesta karriärer står en kvinna och torkar skit. Förr spändes kvinnan framför plogen om oxen dog. Idag springer kvinnor in i väggar.

UNNI DROUGGE

Redaktör

ILLUSTRATION: SOCIOTAINMENT

NÄRKONTAKTEN

Ingenting är sig likt sen **Cissi Wallin** kastade in en brinnande hashtag i det svenska medie-etablissemanget. Måtte den brinna för evigt!

Sidan 14

AVTRYCK

4 Ensam gick **Nike Markelius** ut i öppen fajt mot våra största välfärds-inrättningar för att de förvandlats till maktorgan som sprider skräck istället för att ge trygghet.

INZOOMAT

5 Kvinnors gratisarbete räknas inte, men alla räknar med det, och tacken för allt slit är mera skit. Vi ville ha jämställd markservice och kortare arbetsdag. Vad vi fick var ruttjänster och fackliga krav på heltidsarbete. Ska vi leva av vårt arbete eller dö av det?

GRANSKAT

8 Kvinnotrycks **Susanna Eriksson** trycker på arbetstidslagstiftningens ömma punkt – när får kvinnorna sin lagstadgade vila?

NÄRKONTAKTEN

14 Sämre lön, sämre arbetsvillkor, sämre uppskattning och sexuella kränkningar – det är vad tjejer och kvinnor får räkna med i yrkeslivet. Dessutom kan karriären ryka för den som avslöjar männens svinerier. **Cissi Wallin** berättar om sin kamp för rätten att berätta.

VERKLIGHETSCHECKEN

20 På Karlstads kvinnojour ser de hur mäns våld saboterar kvinnors arbete och försörjning. Jourkvinnorna arbetar hårt för att skapa förståelse för dessa konsekvenser.

FRITIDSLINJEN

22 **Nanna Johanssons** självhjälpssatir, kvinnligt brottarglitter, Åtta skäl att döda en man, nytt liv för feministisk klassiker och annat kulturellt aktuellt.

UTMÄRKT KULTURTANT

24 **Kristina Sandbergs** romantrilogi om hemmafrun **Majs** vardagsbestyr och enkla glädjeämnen gav en av de mest utskällda kvinnorollerna liv och karaktär, och Maj blev folkkär.

ROKSNYTT

26 Gott och blandat om vad som hänt och vad som komma skall.

TEMA: LÖNLÖST SLIT

Hur får vi jämställda arbetsvillkor? Fler tjejer i mansyrken? Högre status åt kvinnojobb? Vi går igenom det historiska dilemma och ser en räddning: Störta patriarkatet!

Sidan 5-11

ILLUSTRATION: NIAGARA DETROIT

UTMÄRKT KULTURTANT

Protesten från punkhjärtat

Ensam vågade hon resa sig mot välfärdsstatens myndighetsjättar och ge röst åt alla som slagits ut av arbetslinjens hårda piskrapp. Och striden fortsätter. Tidigare i år riktade hon ett eldsprutande debattinlägg mot Försäkringskassan som anklagades för systematisk förföljelse av samhällets mest utsatta. Det fick självaste generaldirektören att anlägga moteld. Varför blir Nike Markelius aldrig rädd?

TEXT UNNI DROUGGE | FOTO: AILÍ MARKELIUS

När Nike Markelius för några år sedan kastade in en verbal molotovcocktail i DN (20/01/13) spred sig hennes ord som en präriebrand över det sociala delningsnätet. Hon hade nämligen satt fingret mitt i smärtpunkten på den otruggighet som våra trygghetssystem numera skapar. I somras gick Markelius till ny attack, där hon beskrev Försäkringskassan som en institution genomsyrad av illvilja gentemot nödställda medborgare (Aftonbladet 06/07). Ann-Marie Begler, GD, avfärdade kritiken som »häpnadsväckande«.

Kvinnotryck bad Nike Markelius berätta hur hon vågade utmana hela det tunga maskineriet, när de flesta är livrädda för att ens stöta sig med enskilda handläggare på Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

– För att jag vet att jag har rätt, svarar Markelius. För att Begler ljugar och nån måste säga sanningen. För att jag vet att jag har många med mig, alla drabbade, vilket också visade sig genom alla

tack och svar jag fick efteråt. Därför att det är viktigt att avslöja när sådana centrala myndigheter har uppenbara problem med sina regelverk och rakt av förstör andra människors liv. Det är obegripligt att det fått lov att fortgå så länge som det har. Jag har förmågan att formulera mig i skrift, jag har vägen in, alltså ett ansvar att använda mig av det. Jag har modet. Jag har det bara. Punkhjärtat ha!

Du stöddjer idén om att skrota hela socialförsäkringssystemet och istället införa en allmän basinkomst som ska räcka till mat och hyra. Varför är det så svårt att få gehör för det förslaget?

– Därför att arbetsplikten sitter hårt som cement i den svenska själen. Detta att »alla ska göra rätt för sig« är inget som folk ifrågasätter. Tiden är ny. Vi människor är föränderliga. Så även samhällsbygget. Men arbetsmoralen har ju genom århundradena blivit helig, eftersom arbete varit synonymt med överlevnad, därför skrämmar idén om basinkomst många, tror jag. Och folk är rädda för att andra ska lata sig medan de får jobba. Folk misstror varandra och tror att andra är parasiter bara för att de kanske har en annan idé om hur de vill leva sina liv. Men egentligen handlar det bara om att ge oss alla mer frihet och livskvalitet.

Nu har det gått 40 år sedan punkens slagord »No future« gav sitt dystopiska förebud om vad de unga hade att vänta sig. Ser framtiden ljusare ut för den unga generation som dina två döttrar tillhör?

– Så här i backspegeln kan jag se att det vi protesterade mot som unga punkare i början av 1980-talet, inte är nånting i jämförelse med hur världen ser ut nu. Jag måste tyvärr säga att det ser mörkt ut för tillfället. Med tanke på framför allt klimatet, klassklyftor och konflikter. Samtidigt får vi aldrig ge upp hoppet om att det ska vända. Att mörkerkrafterna kryper tillbaks under stenarna där de hör hemma. Den unga generationen har öppnat många dörrar för accepterade av olikheter. Det är ljus. Och det är oerhört positivt och hoppningivande med rörelser som #metoo, som verkar bli en smärre revolution. Jag hoppas att mina döttrar ska få se patriarkatet falla. Gubbarna får akta sig, det är på gång!

CIVILISERAT MOTSTÅND

Med orden som vapen slåss musikern, författaren och skribenten Nike Markelius mot ett system där människor som ramlat av från lönekarusellen behandlas som avfall.

NÄSTAN EN MAN ELLER BARA EN KVINNA?

Wollstonecrafts dilemma

inzoomat

MAJORITETEN KVINNOR har genom historien fått slita hårt för att mätta munnar och få tak över huvudet. Det som skiftat är värderingen av kvinnors arbete. kvinnors arbete. Och hur mycket vi än diskuterar vad som ska värdesättas och hur det ska belönas, ställer sig ändå kön eller genus i vägen.

OM KRAVET ÄR ATT delta i förvärvslivet i samma utsträckning som män, då ges kvinnodominerade yrken lägre status och lön. Att vårda bilar värderas högre än att vårda barn, och så vidare. Ett sätt att försöka jämna ut det är satsningar som ska locka fler kvinnor att söka sig till »manliga» yrkesdomäner. Men om kvinnors status och lönevillkor ska höjas genom att träda in på arenor som fått högre status och lönevillkor för att verksamheten är mansdominerad, då accepterar man ju samtidigt att mäns yrkesarbete är viktigast och således förtjänar högre lön och status. Efter arbetsdagens slut är det dessutom kvinnor som utan ersättning utför lejonparten av de sysslor som är nödvändiga för att hålla igång lönearbetet. Och så svänger pendeln åt andra hållet, där lösningen går ut på att istället ge traditionellt kvinnliga arbetsuppgifter socialt erkännande genom att exempelvis erbjuda ekonomiskt stöd åt kvinnor som väljer att ta hand om sina barn i hemmet. Men då uppmuntras samtidigt en syn på kvinnan som biologiskt predisponerad att ägna sig åt vård, omsorg och hushållsarbete, vilket konserverar det könsrollsmönster som begränsat kvinnors inflytande över samhällslivet.

MOTSÄTTNINGEN MELLAN likhetsfeminism och särartsfeminism har varit det stora ideologiska trätoämnet genom den feministiska rörelsens historia och har i hög grad präglat

de olika teoribildningarna. Den första att åskådliggöra denna konflikt var den legendariska kvinnokämpen **Mary Wollstonecraft**, med sin klassiker »Till försvar för kvinnans rättigheter» (1792)*. Svårigheten – eller omöjligheten – att åstadkomma jämställdhet i ett patriarkalt samhälle, eftersom de två motstridiga synsätten härrör ur själva patriarkatet, detta olösliga problem har sedermera myntats som »Wollstonecrafts dilemma».

TEXT UNNI DROUGGE | ILLUSTRATION LISA MEDIN

På följande sidor gör vi några historiska nedslag som visar hur Wollstonecrafts dilemma ständigt har lagt krokben längs vägen mot kvinnors likvärdiga arbetsvillkor.

Ska vi **arbeta** mer

Hur sunt är det att arbeta sig sjuk?

KRAVET PÅ heltidsarbete har länge legat högt på den kvinnopolitiska agendan. Jämställdhet anses inte kunna uppnås förrän alla kvinnor »tillåts« lägga lika många timmar som män på lönearbete. Trots de kraftiga produktivitetsökningar som teknikutvecklingen fört med sig, har en motsvarande sänkning av arbetstiden avfärdats som politiskt nonsens. Åttatimmarsdagen är den oinskränkta normen.

SAMTIDIGT HAR automatiseringen gjort att stora grupper blivit överflödiga på arbetsmarknaden medan de som ännu kan livnära sig på att arbeta måste prestera i ett allt tuffare tempo. Effektiviseringskraven gäller även inom vård och omsorg, fastän varken antalet omsorgstagare eller deras behov går att rationalisera bort enligt samma produktivitetshöjande teknologi som präglat exempelvis den mansdominerade metallindustrin. Resultatet visar sig i en stadigt växande siffra på kvinnor med utmattningssyndrom.

ÄR DET DÅ verkligen kvinnor som gagnas av kraven på heltid, när det mest skriande behovet tvärtom tycks vara mer arbetsfri tid?

TEXT ELLINOR GOTBY ERIKSSON

Heltid skapar trygghet!

Hej Maja Fjaestad, samhällspolitisk chef på Kommunal och lektor på KTH!

Hur uppnår vi jämställdhet i arbetslivet utan att göra våld på kvinnorna – särskilt med tanke på att utmattningsdepression bland kvinnor ökar, framförallt i den offentliga sektorn?

– Vi vill driva frågan om heltidsarbete som norm, inte en rättighet. Däri finns en semantisk skillnad som är väldigt viktig. En rättighet är en möjlighet, och en möjlighet går att välja bort. En norm går inte att välja bort, vilket i det här fallet borde ligga i både arbetsgivarens och arbetstagarens intresse. Med det sagt måste en person inte arbeta heltid bara för att man har en arbetsplats som erbjuder det. Du ska fortfarande ha möjlighet att gå ner till en deltidstjänst.

Har ni med kvinnors arbetsmiljö och deras oavlönade arbete i ekvationen?

– Självklart måste anställningsreformen ske parallellt med att ansvaret för det obetalda arbetet förändras, och att kvinnors befintliga arbetsmiljö förändras. Det räcker inte med att vi på Kommunal driver på krav om heltid när vård- och omsorgsarbeten (där kvinnor är överrepresenterade red. anm.) skapar så mycket ohälsa som de gör idag. På samma sätt måste män börja ta mer ansvar för barn och hushåll. Jag är hoppfull, för många av aktörerna jag möter är förändringsbenägna och jag

FOTO: FLICKR

tror att en levande diskurs om kvinnors arbetssituation bidrar till förändringen.

Hur kan förändringen se ut i praktiken?

– Just nu förutspår vi en brist på undersköterskor. En sådan situation kan göra att arbetsgivarna blir extra motiverade att dels skapa fler heltidsanställningar, dels göra arbetet mer attraktivt. Det handlar som sagt inte om att man ska tvingas att arbeta hundra procent, men du ska ha möjlighet till det. Det skapar en trygghet, inte minst sett till att kvinnor ska få en rimlig pension.

– Om vi ser till ett yrke som inte är klassiskt kvinnligt, ta svetsarna exempelvis, så är det inte tal om att du bara kan få en halvtidsanställning. I hemtjänsten och andra omsorgsarbeten laboreras det däremot med villkoren. Det är det vi vill fråga.

1 Från kvinnokraft till arbetskraft

I det småskaliga jordbrukssamhället härskade patriarkatet på ett övergripande plan, men i det dagliga livet rädde kvinnor över sina egna arbetsområden som var som var helt nödvändiga för den självhushållande ekonomin..

Med industrialiseringen tog fabrikerna över ölbrygging, tygframställning, livsmedelsförädling och annat hantverk som kvinnor med stolthet utfört i hemmet. Eftersom alla nödvändiga varor då måste köpas istället för att egentillverkas tvingades landsbygdens folk in till städerna för att lönearbeta. Ingen skillnad gjordes på män, kvinnor och barn när det gällde tungt slit. Men trots det jämställda slitet fick kvinnor sämre lön för mödan.

2 Det beskyddande herraväldet

När den mansdominerade arbetarrörelsen insåg kvinnornas konkurrenskraft höjdes röster om en särskild kvinnoskyddslagstiftning. Med förevändningen att kvinnors barnalstrande förmågor kunde ta skada, genomdrevs ett förbud mot kvinnligt nattarbete, trots protester från kvinnorna själva. Följden blev att kvinnor utestängdes från flera yrkesgrupper, däribland typografyrket. Istället fick de bli tjänstehjon i de välbärgade familjernas stora stadsvåningar.

FOTO: UR DOWNTON ABBEY

eller **leva** mer?

inzoomat

Heltid är en kvinnofälla!

Hej Maria Carbin, lektor vid Umeå centrum för genusstudier och en av författarna till **Feminism som lönearbete!**

FOTO: ELIN BERGE

Hur ser du på heltidsarbete som en kvinnlig rättighet?

– Jag anser faktiskt att heltids lönearbete snarare är en kvinnofälla än en rättighet. Om Sverige hade sex timmars arbetsdag hade det kanske fortfarande gått att driva den frågan men i heteroförhållanden idag är det obetalda arbetet ojämnt fördelat. Då blir åtta timmars arbetsdag inte längre en kvinnofråga. Inom jämställdhetspolitiken är den vita medelklassmannen norm. Problemet är att vi inte tänker utanför ramen, att den inte kritiserar.

Hur skulle en sådan normkritik låta?

– Jag tycker att vi behöver kräva rätten att arbeta mindre, snarare än mer. På arbetsplatser där man driver rätten till heltid börjar arbetstagare nu protestera, för att de helt enkelt inte får ihop det

privat. De mobiliserar sig, och det faktum att utmattningssyndrom är en kvinnosjukdom uppmärksammas alltmer.

– Det är också intressant eftersom det inte bara är arbetarkvinnor som drabbas, även medelklasskvinnor blir utbrända. Detta trots att systemet är anpassat för att de med pengar ska kunna köpa rut-tjänster och lönearbete ännu mer. Rätten till heltid kan inte vara en feministisk fråga längre, vi måste istället fråga oss vilket liv vi egentligen vill leva.

Hur föddes idén om heltid som kvinnlig rättighet?

– I samband med nedmonteringen av 1950-talets så kallade »male breadwinner«. Modellen där mannen jobbade och kvinnan var hemmafru, åtminstone inom medelklassen – arbetarkvinnor har alltid jobbat. Under 1970-talet gick den traditionen över till en tvåförsörjnings-

norm, då satsades det samtidigt på en fungerande välfärd och bra omsorg. Nu är vi tillbaka i den borgerliga ideologin, där det har uppstått ett omsorgsglapp och den med pengar har möjlighet att lösa »livspusslet«.

Hur skapar vi ytterligare ett paradigmskifte?

– En förändring kan inte ske över en natt, men vi skulle kunna minska på arbetstiden successivt, vi behöver inte införa medborgarlön på en gång! Liberalfeministerna slängde ut babyn med badvattnet när de framhöll att kvinnor skulle frångå hemmafruidealet. Kritiken mot de biologiska särartsfeministerna var såklart befogad, men vi reproducerar inte kön bara för att vi mår om varandra. Att ta hand om barn och äldre är allas ansvar.

3 Dockhem åt alla!

Under 1900-talets första decennier fick de arbetande kvinnorna kämpa hårt för brödfödan, ofta med en arbetsdag på över 12 timmar. Värst var det för de ogifta, som tvingades jobba även söndagar. Men chanserna att befrias från löne-slaveriet och gå över till hemmafrutillvaron ökade i och med arbetarrörelsens (manliga) organisering i fackförbund som förhandlade sig till högre löner. Borgarklassens livsstil, där mannen var familjeförsörjare och kvinnan ansvarade för hemmets plikter, spred sig då även till arbetarklassen.

På 1950-talet nådde hemmafruidealet sin höjdpunkt, och husmoderns uppgifter togs på största allvar. Den förvärvsarbetande mannens plikt att försörja sin hemarbetande hustru kvitterades mot två hemlagade mål mat om dagen i ett skinnande rent hem.

FOTO: ART WALL SIGN

Jobba på fritiden

Könsneutral lagstiftning ska garantera att ingen särbehandlas på grund av juridiskt kön. Men hur fungerar det när verkligheten är långt ifrån könsneutral? Susanna Eriksson redar ut hur den svenska arbetstidslagstiftningen i praktiken stjälar tid från kvinnor.

TEXT: SUSANNA ERIKSSON

För arbetstagare inom EU finns ett arbetstidsdirektiv som harmoniserar reglerna om arbetstid och vila inom hela EU för att göra villkoren lika på den inre marknaden. Huruvida arbetstagaren verkligen får vila blir mindre intressant då direktivet definierar viloperiod som tid som inte är arbetstid. Det kan vara en rimlig definition i ett sammanhang där normen för en kärnfamilj om två vuxna samt barn fortfarande är att en arbetar utanför hemmet och en arbetar i bostaden med att ta hand om hem och barn. Så ser det också ut på de flesta håll i Europa i dag.

VARE SIG EU:S arbetsdirektiv eller den svenska arbetstidslagen innehåller några som helst krav på en jämställd fördelning av ledigheten när det kommer till hushållsarbetet. Enligt arbetstidslagen har arbetstagaren som regel rätt till 11 timmars sammanhängande dygnsvila samt 36 timmars sammanhängande veckovila (i första hand förlagd till helgen). Detta kan förhandlas bort genom nationella kollektivavtal och arbetstidslagen är inte tillämplig på de arbetstagare som har så kallad förtroendearbetstid eller sådana som jobbar i arbetsgivarens hem.

tagarens arbete utförs i arbetsgivarens hem, en typ av arbete som ofta utförs av kvinnor. Uppdelningen mellan offentligt och privat i arbetstidslagstiftningen drabbar såväl kvinnors betalda som obetalda arbete, för om inte kvinnor får vila hemma där de tar det största ansvaret för hushållsarbetet så påverkar det såklart deras ork att utföra sitt betalda arbete.

ARBETSTIDSLAGSTIFTNINGEN är formellt sett könsneutral. Den gäller för alla arbetstagare som omfattas av den, oavsett kön. Ändå ser vi hur den tid som ska vara till för vila och återhämtning fördelas olika mellan kvinnor och män. Lagstiftningen tar ingen hänsyn till det då vilotid är just tid som inte är arbetstid. Lagstiftningen ska värna arbetstagarnas behov av vila men vilka arbetstagare är det som egentligen omfattas? Den formellt jämställda lagstiftningen bidrar till materiellt ojämställda livsvillkor. På en verkligt jämställd arbetsmarknad – hur ser vi till att alla får vila?

” Uppdelning mellan offentligt och privat skyddar män på kvinnors och barns bekostnad.

I en svensk kontext är normen snarare att samtliga vuxna i familjen arbetar utanför hemmet och sedan hjälps åt med hushållsarbete och barn. I praktiken vet vi dock att det, på ett strukturellt plan, ser ut på ett visst sätt: i den europeiska kontexten är det kvinnan som stannar hemma och i den svenska kontexten är det kvinnan som tar huvudansvaret för och lägger ner mest tid på hushållsarbetet och omsorg om barn och äldre. Så vem får vila?

ATT FÖRESLÅ EN lagstiftning som skulle reglera hushållsarbetet skulle knappast vara politiskt gångbart och inte heller särskilt görligt, för hur kontrolleras efterlevnaden? I en liberal rättsstat ska också alla sådana intrång i den privata sfären begränsas. En vanlig feministisk kritik av rätten är dock att just denna uppdelning mellan offentligt och privat skyddar män på kvinnors och barns bekostnad. Som nämnts gäller inte heller arbetstidslagstiftningen när arbets-

SUSANNA
ERIKSSON ÄR
FEMINIST OCH JURIST,
OCH GRUNDARE AV
INDILE JURISTBYRÅ.
HON MEDVERKAR
REGLBUNDET I
KVINNOTRYCK.

4 Daghem åt alla!

På 1960- och 70-talet blomstrade samhällsekonomin, industrins hjul gick på högar och efterfrågan på arbetskraft var större än utbudet, vilket gav arbetarrörelsen ett historiskt unikt övertag. Med vind i seglen från den allmänna framtidsoptimismen och de stora ungdomskullarnas revoltanda, svepte andra vågens feminism fram över västvärlden. Bilden av den rekordrika husmodern med sitt blankputsade silver byttes ut mot en valiumknaprande, hållögd figur, instängd i hemmafrutillvarons mördande

tristess. Den här gången var det inte för att slippa svälta eller gå i prostitution som kvinnorna tågade ut ur hemmen. Målet var att frigöra sig från patriarkalt förtryck på alla plan, och vägen dit gick via ekonomisk självständighet.

Kvinnornas inträde i arbetslivet sammanföll smidigt med avskaffandet av sambeskattnings mellan makar och med industrins behov av att frigöra den stora arbetskraftsreserv som kvinnor utgjorde. För att det skulle ske behövde barnomsorgen byggas

Dö av arbetstiden

inzoomat

Könsneutral lagstiftning fungerar inte i en verklighet som är allt annat än könsneutral. Susanna Eriksson reder ut hur den svenska arbetstidslagstiftningen i praktiken stjälar tid från kvinnor.

TEXT: ELLINOR GOTBY ERIKSSON

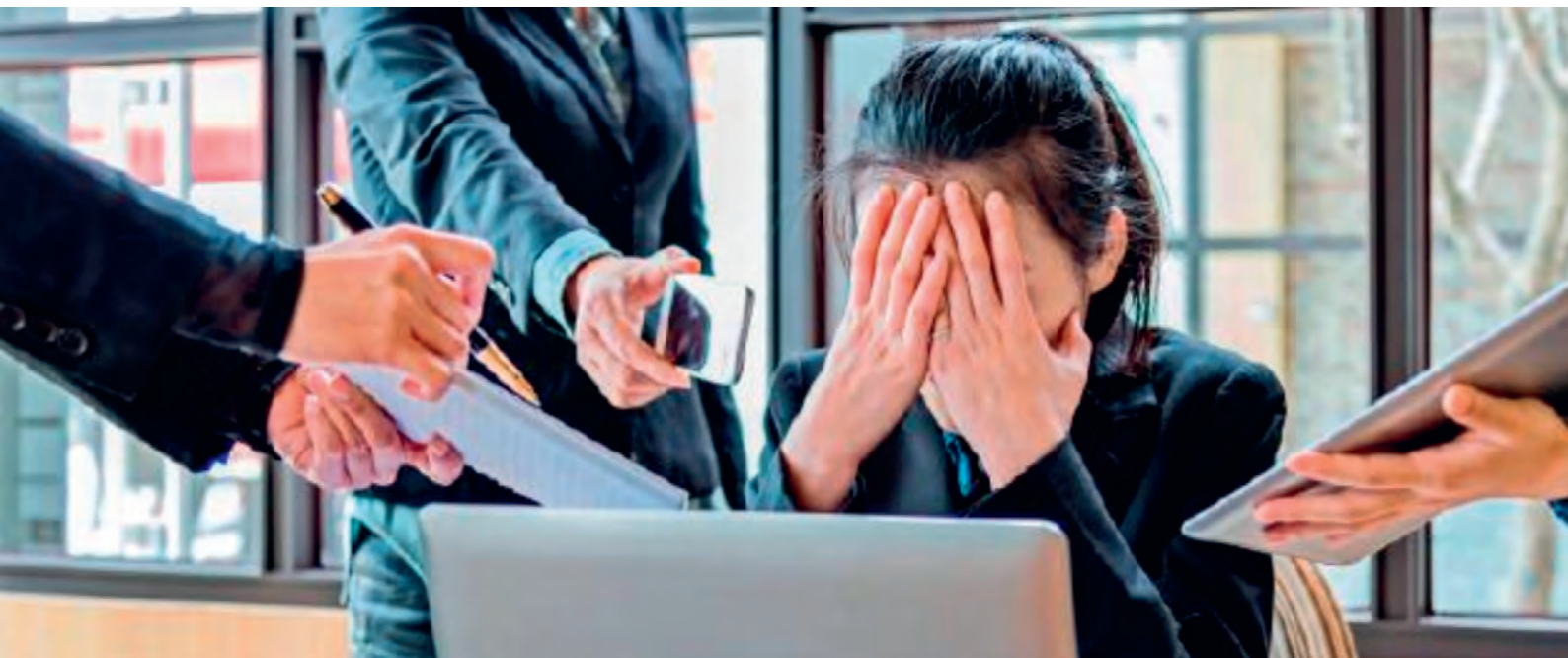
Utmattningssyndrom blev en egen diagnos år 2005. Sedan dess har antalet patienter med stressjukdomar ökat lavinartat. Då var det knappt 17 000 personer som remitterades till psykiatriska mottagningar till följd av stress, tolv år senare har siffran

stigit till över 33 000, visar siffror från Socialstyrelsen.

Föga förvånande är två tredjedelar av alla drabbade kvinnor, de flesta i 30-års-åldern. Det är ju inte direkt en skräll att den grupp som har störst yttre och inre press på sig, både på arbetet och privat,

till slut krakelerar. Samtidigt växer det karriäristiska idealet sig allt starkare och arbetslinjen skördar dödsoffer både på hemmaplan och internationellt. I Japan håller det på att normaliseras, 2 000 personer avlider årligen i så kallad karoshi (på svenska »plötslig vuxendöd«). Ett av de mer uppmärksammade fallen är journalisten Miwa Sado, vars hjärta stannade vid 31 års ålder efter att hon under en månad hade gjort 159 timmars övertid. Hennes rumskamrat hittade henne livlös med telefonen i handen. Sados öde låter som en skräckhistoria, men utmattningssyndrom är den vanligaste sjukskrivningen även i Sverige. Detta trots att flera arbetsforskare uppger att vi inte behöver arbeta så mycket som vi gör i nuläget.

” I Japan jobbar 2000 personer om året ihjäl sig. Dödsorsaken kallas karoshi – »plötslig vuxendöd«.

ut, och de sysslor som kvinnor förr skötte i hemmet organiserades som lönearbete, men det var fortfarande kvinnor som utförde dem.

Den nya kvinnorörelsen hade också öppnat ögonen på kvinnor som efter en hård arbetsdag förväntades fortsätta arbeta med hushållsbestyr medan mannen låg på soffan. I takt med de ökade kraven på delad markservice ökade även antalet skilsmässor, där kvinnorna fick ta den ekonomiska smällen och på köpet ofta fick slita dubbelt som ensamstående mammor.

FOTO: MINNENAS JOURNAL

Vill du leva **jämställt**? Lev

Den bästa garantin för kvinnors jämställdhet i hushållet, föräldraskapet och löneutvecklingen är att dela sitt liv med en annan kvinna. Det säger både forskningen och paret som Kvinnotryck har träffat.

TEXT: ELIN TJERNSTRÖM

För åtta år sedan blev Catherine Richette, 37, och Anna Stenhammar Richette, 36, föräldrar. Sedan dess har de varit noga med att dela ansvaret för barn, hushåll och arbete.

– Redan från start var vi överens om det, säger de båda.

FORSKNINGEN SOM FINNS kring ämnet om jämställdhet i lesbiska relationer talar sitt tydliga språk – lesbiska par är bättre på att skapa ett jämställt förhållande. Anna och Catherine jobbar mycket i skift, Anna jobbar som barnmorska och Catherine jobbar med lite av varje, både på systembolaget och som kyrkvaktmästare.

– Det känns nästan som att vara ensamstående ibland, säger Anna, men det gör

att den vardagliga uppdelningen av sysslor kommer ganska automatiskt.

– Den som inte jobbar är ju den som får ta hand om matlagning och barn hemma, säger Catherine och Anna håller med.

– Men jag älskar att laga mat så det leder såklart till att jag gör det oftare, påpekar Catherine.

Att städa är något som de hatar båda två, och båda skjuter på det så länge som möjligt.

– Men när det är stökigt här hemma hjälps vi åt och då går det riktigt fort, säger Anna.

5 Pigor åt alla!

När de flesta försök till jämställd markservice visade sig fruktlösa och många kvinnor kapitulerade genom att gå ner till deltidsarbete, lanserades förslaget om avdragsgill hushållshjälp. Med det skulle kvinnor bli mer konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden, i synnerhet inom karriäryrken, och även lyfta upp kvinnor ur det otrygga svartjobbsträsket. Förslaget blev till en början hårt kritiserat och kom att kallas »pigskatt». Men Rut-avdraget klubbades till sist igenom och är numera allmänt accepterat.

Förr var det de arbetsbefriade borgerliga husfruarna som höll sig med tjänstekvinnor, bekostade av deras välbeställda makar. Idag är det karriärkvinnorna som kan anlita hushållsnära tjänster med hjälp av skattesubventioner. Men fortfarande är det kvinnor som får ta hand om lågstatusgöromålen som deras privilegierade systrar befriats från.

ILLUSTRATION: ARAB WOMAN PLATFORM

lesbiskt!

RELATIVT NYLIGEN flyttade de till en nybyggd lägenhet i Solberga i Stockholm.

– Jag trodde aldrig att jag skulle säga det här, men den är ljus och fräsch och det gör att det inte blir så dammigt, skrattar Anna.

Barnen (nummer två kom för fem år sedan) är sällan sjuka, så diskussioner kring vem som ska vabba har nästan aldrig förekommit.

– Men de få gånger någon av dem har varit sjuk har vi försökt ta halva dagen var, säger Catherine.

– Och det har aldrig varit någon ekonomisk fråga, tillägger Anna.

ANNA ÄR DEN SOM HAR fött barnen och därför också varit den som genom amning varit bunden till dem deras första tid i livet. Men de har ändå delat föräldradagarna jämt mellan sig.

– Vi tog nio månader var, det var självklart för oss eftersom båda ville få en nära relation och vara tillsammans med barnen så mycket som möjligt, säger Catherine.

Barnen, som idag är åtta och fem år gamla, vänder sig till båda sina mammor lika mycket, och bråk om sådant som vem som ska läsa godnattsagan har aldrig förekommit.

Om anledningen till detta är att mammorna funnits till hands för barnen i lika hög utsträckning går förstås inte att avgöra med hundra procentig säkerhet.

– Men det är klart att den tanken har slagit oss, säger de.

Att leva lesbiskt är att leva på lika villkor. Det gör tvåbarnsmammorna Anna och Catherine. FOTO: PRIVAT

I HETEROPAR gör pappan karriär på mammans bekostnad

inzoomat

Det kostar att skaffa barn. Det kostar pengar och det kostar tid. Dyrast är det för den heterosexuella kvinnan. Det visar Ylva Mobergs rapport »Är lesbiska föräldrar mer jämställda?» från 2016.

YLVA MOBERGS RAPPORT, utgiven av IFAU, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, bygger på registerdata kring homosexuella och heterosexuella pars ekonomiska utveckling. Den visar att det under barnets första levnadsår inte är någon större skillnad i den ekonomiska utvecklingen hos paren.

– Det som förvånade mig mest var att fördelningen av föräldraledigheten under barnens första år i princip var lika i de lesbiska paren som i de heterosexuella. Papporna och de mammor som inte fött barnet tog ut ungefär lika mycket ledighet, berättar Ylva Moberg.

NÄR ETT PAR får barn stannar den biologiska mammans ekonomiska utveckling av. Det gäller både för heterosexuella och lesbiska kvinnor. Den stora skillnaden är att den lesbiska kvinna som föder barnet sedan tar igen eftersläpningen, medan den heterosexuella aldrig kommer ikapp sin manliga partner.

– Min kvalificerade gissning är att det beror på att kvinnor oftare går ner till deltid och är de som vabbar när familjen får barn. Det finns också forskning på att de är sjukskrivna i större utsträckning, och den troliga orsaken till det är att de ofta får ta hand om både hushåll och lönearbete.

NÄR KVINNORNA tar ansvaret för hemmet ger det mer tid för männen att fokusera på sitt arbete, vilket i förlängningen också gör att de i större utsträckning kan göra karriärer. När männen får högre lön blir den ekonomiska klyftan ännu större.

– Den högre lönen påverkar ju allt. När de blir pensionärer är det männen som har högre pension, vill de skiljas kanske kvinnan inte har råd att bo kvar eftersom hennes arbete hemma aldrig gett någon inkomst.

DET ÄR PÅ LÅNG SIKT som inkomstglappet mellan parterna i lesbiska respektive heterosexuella relationer blir allra tydligast. I de lesbiska paren har båda mammorna fem år efter att barnet fötts hamnat på en inkomstnivå som ligger någonstans i mitten av vad heterosexuella kvinnor och heterosexuella män tjänar efter lika lång tid.

– Men i de heterosexuella paren har inkomstklyftan mellan parterna i genomsnitt ökat med hela 86 procent, avslutar Ylva Moberg.

FOTO: FIALOTTA BRATT

6 Biologins baksidor

Graviditet var ingen sjukdom, sa man – det var bara att jobba på som vanligt. Och förlossningssmärtdor skulle ingen kvinna behöva utstå i ett modernt samhälle, varför nya smärtlindningsmetoder infördes. Som följd fick fler förlossningar avslutas med sugklocka, vilket i sin tur ofta orsakade förlossningsskador.

Efter några årtionden av likhetstänkande, då den kvinnliga biologin skulle göra minsta möjliga väsen av sig krävde den yngre generationen feminister en politisering av specifikt kvinnliga kroppserfarenheter. Under 00-talet uppstod så »mensaktivismen» och frågan om betald mensfrånvaro ett par dagar i månaden håller på att vinna gehör. Nyligen skapade ett brittiskt storföretag goodwillvinster genom att erbjuda kvinnlig personal mensledighet.

ILLUSTRATION: WISEGEEK

Lönlöst slit räknas inte

inzoomat

BNP är nationalekonomins mått på länders försörjningsförmåga. Men kvinnors oavlönade insatser för att hålla igång lönearbetet går inte att omvandla till siffror. Anna Berglund reder ut varför vi behöver ett alternativt BNP-mått.

TEXT: ANNA BERGLUND

Under 1960- och -70-talet i Sverige flyttades en stor del av hemmasysslorna över till välfärden – barnomsorg och äldreomsorg för att nämna några. Och tacka vet jag! För tack vare denna reform är kvinnor inte längre fastkedjade till spisen alla timmar på dygnet. Men onekligen ska det fortfarande lagas mat och städas efter jobbet, fast idag utöver den ordinarie arbetstiden. Så medan mäns stressnivåer minskar när de kommer hem, ökar istället kvinnors. Men i hårda mått, pengar, är detta inget som räknas.

produktion av varor och tjänster. Detta sätt att räkna har mött feministisk kritik, eftersom obetalda sysslor då inte räknas in i landets produktion. För nog är väl de där dammsugningarna, falukorvmåltiderna och regniga promenaderna med hunden också att betrakta som utföranden av en tjänst. Och det har vissa nationalekonomer fattat. Särskilt en kvinnlig sådan. I sin »If Women Counted« från 1989, lägger Marilyn Waring grunden för ett alternativt BNP-mått som inkluderar hushållsarbete i den sammanräknade produktionen för ett land. Dessutom

BNP än Grekland och Italien, där man fortfarande förlitar sig på att kvinnor utför tjänster som barn- och äldreomsorg. Försök har gjorts att inkorporera obetalt hemarbete genom uppskattningar av det samlade obetalda arbetet som utförs i ett land, men har tyvärr visats sig vara svårare än trott att beräkna.

PÅ MIKRONIVÅ syns istället denna snedvridning i pensionsbrevet, där kvinnor på äldre dagar straffas för att ha utfört obetalt arbete. Ibland till följd av färre arbetade timmar i förvärvsarbete, ibland till följd av sjukskrivning på grund av för höga stressnivåer. På regional nivå försöker man lösa detta genom att öka andelen kvinnor som förvärvsarbetar till minst 75 procent och uppmuntra parter i hushåll att dela på markservicen. En lösning på individnivå tipsade forskaren Elin Helander om för en kort tid sen i en intervju för webbplatsen BAAM:

– Börja ta betalt av din partner för obetalthemarbete i form av pensionsrätter! Då kan vi i alla fall dö utbrända, men förmögna.

”Medan mäns stressnivåer minskar när de kommer hem, ökar istället kvinnors.

INOM NATIONALEKONOMI, den vetenskap som studerar hur ett samhälle använder sina tillgångar, skiljer man på det som sker på individnivå, »mikro«, och det som sker på sammanräknad nivå, »makro«. Där befinner sig det traditionella BNP-måttet, som mäter ett lands samtliga

problematiserar Waring det traditionella BNP-måttet, inte bara för att det ignorerar kvinnors dagliga oavlönade arbete, utan även snedvrider jämförelser av BNP mellan olika länder. Sverige, som har fört över en stor del av kvinnors hemarbete till den offentliga sektorn, får därför högre

7 Otryggare kan ingen vara

Lönearbetet har spelat en stor roll för kvinnors självständighet och tillgång till andra sociala sammanhang än familjen. Men det har också medfört otrygghet och ohälsa. Inte nog med att den lågavlönade välfärdssektorn sysselsätter flest kvinnor, den har också gjort arbetsbelastningen omänskligt tung med åtstramningar och lönsamhetskrav.

Och när kvinnor inget hellre vill än att få kortare arbetstid ropar facket efter heltidsarbete. Är det då konstigt att längta hem igen?

På 2010-talet fick »cupcakefeminismen« genomslag. Den uppstod bland yngre bloggare som nostalgifrossade i husmorssysslor. Och det porrdreglas över inrednings- och matlagningsprogram som aldrig förr. Kanske är det för att den breda hemmafruföreteelsen egentligen bara är ett historiskt undantag som den utövar en så stark lockelse. Eller så handlar hemmafrudrömmarna helt enkelt om ett liv utan stress. Ett liv i trygghet, sett genom den milda bakgrundsbelysningen från ett 1950-tal där terrorbalans,

neurosedynskador, homohat och rasism filtrerats bort. Ja, och så liksom det gamla vanliga: mäns våld mot kvinnor. I hemmet.

För hemmet har aldrig varit den trygga plats vi längtar till. Tvärtom vet vi att hemmet är en riktigt farlig plats för kvinnor. Det är i stort sett farligt att vara kvinna – i hemmet, på skolan, i det sociala umgänget och på arbetsplatsen.

Men när dagens yngre feminister krävde »trygga rum« blev de äldre arga för att det förmedlade en syn på kvinnan som så vek och ömtålig att hon var i behov av särskilt skydd.

Och där är vi tillbaka i Mary Wollstonecrafts berömda dilemma.

Kanske är det läge att snart göra slag i saken och tillsammans rasera patriarkatet. Kvinnor kan det också – eller hur?

Våldtäktskulturen är ett arbetsmiljöproblem!

Den här hösten var det som att en fördämning brast. När de första #MeToo-berättelserna läckte ut på nätet kom äntligen ett av våra stora arbetsmiljöproblem upp till ytan, ett problem som alla vetat om men som få vågat tala om. För det har inte passat sig att berätta om män som utnyttjat, kränkt eller förgripit sig sexuellt på tjejer och kvinnor i jobbsammanhang, fastän det är en extremt utbredd erfarenhet. Men den här gången behövde ingen tjej eller kvinna stå ensam och vittna om vad en chef eller annan man i maktposition utsatt henne för och sedan få sitt straff i form av tyst utfrysning och stängda karriärvägar. Så har det ofta sett ut. Tjejer och kvinnor som slagit larm om sexuella överträdelser i sin jobbgemenskap har också riskerat jobbet. Den här gången kunde tjejer och kvinnor över hela världen lägga samman sina gemensamma erfarenheter och visa att mäns sexuella kränkningar var en generell företeelse som hämtar sin näring från en underliggande våldtäktskultur. Det är denna våldtäktskultur som har tillåtit härja fritt där tjejer och kvinnor förtjänar sitt levebröd.

EN FRÅGA SOM VI ALLA bör diskutera är hur det kan komma sig att sexuella trakasserier och övergrepp är en vardag för kvinnor och tjejer när vi snackat om jämställdhet så länge? För att förstå varför kvinnoföraktet kan vara så spritt i vårt samhälle anser Roks att det är dags att problematisera porren.

DET FINNS NÄMLIGEN EN KOPPLING mellan porrkonsumtion och sexöverträdelser. I en studie som forskaren Max Waltman refererat till visade det sig att män som konsumerat porr var hela 46 gånger mer sexualbrottsbenägna än kontrollgruppen. Och det har berättelserna som kommit fram under #MeToo-rörelsen också bekräftat. Män som låter porr stå på i deras jobbdatorer eller som visar porrbilder för

kvinnliga arbetskamrater använder porren som redskap för sina trakasserier.

PORREN FUNGERAR ALLTSÅ på mer än ett plan när det kommer till sexuella trakasserier och övergrepp. Dels fungerar porren avtrubbande. Genom att visa upp kvinnor och tjejer som mindre värda, som avhumaniserade och förnedrade objekt att utnyttja, så sprids ett kvinnoförakt. Det lär män och pojkar att kvinnor och tjejer ska behandlas sämre än män. Dels kan männen och pojkarna använda porren mot kvinnan, som ett hot eller ett krav.

DET ÄR DAGS FÖR SAMHÄLLET att ta porren och dess skadeverkningar på allvar. Ingen kvinna eller tjej ska behöva ha ont

i magen på jobbet, bli utsatt för sexuella övergrepp och kränkningar. #MeToo har visat oss att vi är många kvinnor och tjejer som har fått nog av patriarkatet och riktar strålkastarljuset mot förövarna och det omfattande arbetsmiljöproblem de därmed orsakar.

DET ÄR OCKSÅ VIKTIGARE än någonsin att vi kvinnor och tjejer stöttar varandra och går ihop för att tillsammans fortsätta avslöja och motverka mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn.

ZOZAN INCI
Ordförande i Roks

Våldtäktskulturen har fått härja fritt där tjejer och kvinnor förtjänar sitt levebröd.

KARRIÄREN SOM SPRÄNGDES

Cissi Wallin tände den fräsande stubintråden som fått en rad respektabla branscher att explodera av förtigna sexskandaler. Så fick alla äntligen se att sexövergrepp inte är en udda företeelse i samhällets utkanter, utan även en herrsport som utövas i yrket av män med höga befattningar. Längre har de kunnat spela under täcket med kvinnors arbetstrygghet och karriärdömmar. Men nu är det för en gångs skull förövarnas egen yrkesframtid som står på spel.

Här samtalar feministen och forskaren Linnéa Bruno med Cissi Wallin om det urgamla spelets nya regler.

TEXT: LINNÉA BRUNO | FOTO: SEVERUS TENENBAUM

Cissi Wallin är medieprofilen som gick längre än de flesta andra i att bryta tystnaden hösten 2017. Att hon nu även valt att offentligt peka ut den man som hon 2011 anmälde för en våldtäkt, som ska ha ägt rum 2006, har inneburit att många våldsutsatta har hört av sig. Främst är det yngre kvinnor som utsatts på liknande sätt av samme man eller av andra. Utpekandet har även rört upp känslor och oroat en del jurister och journalister, eftersom det inte fanns tillräckligt starka bevis för att väcka åtal (vilket för övrigt gäller för de flesta sexualbrottsutredningar). Principen om att du i en rättsstat ska betraktas som oskyldig så

länge du inte är dömd, betonas av kritiker. Ingen vill att »häxjakt« på enskilda ska ta över det viktiga som nu händer, eller att det slår tillbaka mot överlevare.

Men om rättssystemet i de allra flesta fall sviker i synnerhet dem som utsätts för sexuellt våld – för övrigt ett extremt könat brott där de allra flesta förövare är män och majoriteten av dem som utsätts är kvinnor och flickor? Om vi vill varna varandra, för att förebygga fler övergrepp? Kan ett utpekande av en person, som i juridisk mening inte kunnat bevisas skyldig, betraktas som ett slags civil olydnad – en desperat och rättfärdig handling i en ojämlik kamp för rättvisa? Hade marken

börjat skälva under uppburna män, hade processer av självrannsakan påbörjats på allvar om inte enskilda namngivits och detta fått dramatiskt kännbara konsekvenser? Frågorna har inga självklara svar, anser jag.

NÄR CISSI WALLIN och jag för första gången träffas på ett café mitt emot hennes sons förskola är det för att tala om #Metoo och den storm som pågått i veckor och ännu inte visar några tecken på att bedarra. Det blir ett samtal om feminism och framtid, om systerskapets utmaningar och möjligheter, lite om moderskap, om att navigera bland alla förväntningar och om att vara sann mot sig själv.

UTREDNINGEN LADES NED, ALLTSÅ ÄR MANNEN FRIAD. JASÅ?

Cissi Wallins Instagraminlägg, där hon avslöjade namnet på den man hon tidigare polisanmält för våldtäkt, utlöste en stormig debatt om vad som berättigar ett offentligt utpekande av en person som påstås ha begått ett brott. En vanlig invändning mot Wallins våldtäktsanklagelser var att fallet genomgått rättslig prövning och att mannen friats. Även ansvariga publicister på de största mediehusen delade denna uppfattning. Det visar en förvånande okunnighet om brottsmålsjuridik, till och med hos dem som

sitter överst i mediehierarkin. Här klargör Kvinnotryck begreppen.

En nedlagd förundersökning är inte detsamma som en rättslig prövning. Efter polisanmälan följer en brottsutredning som hämtar in tillgänglig information från parterna. Utifrån den är det åklagarens uppgift att bedöma om det finns tillräckliga bevis för att ett åtal ska kunna leda till en fällande dom. I brottmål gäller dessutom regeln hellre fria än fälla, varför det måste stå utom allt rimligt tvivel att den som döms är skyldig. Därför väljer ofta åklaga-

ren att inte väcka åtal för sexualbrott, som till sin natur brukar vara särskilt svåra att bevisa, då det vanliga är att ord står mot ord. En utredning som läggs ner i brist på bevis innebär alltså inte att den anmälde mannen friats. Det innebär egentligen bara att saken inte kommer att genomgå en rättslig prövning. För att bli frikänd eller friad krävs nämligen en rättslig prövning i domstol. Den åtalade frikänns om brottet inte anses tillräckligt styrkt. En friande dom måste däremot inte betyda att brottet aldrig ägt rum.

A close-up portrait of a woman with short, straight, reddish-brown hair. She is wearing a light beige, ribbed knit beanie and a thick, light-colored scarf. She has a neutral expression and is looking directly at the camera. The background is a dark, textured surface, possibly asphalt or gravel.

Cissi Wallin

ÅR: 33

GÖR: Skribent, komiker

BOR: Södermalm, Stockholm

VILL: Stödja tjejer och kvinnor i deras kamp för upprättelse.

FEMINISTISK FÖREBILD: Alla som plogat för oss, som suffragetterna. Inspireras idag särskilt av kvinnliga komiker, satiriker – att göra humor av det svåra.

MOTTO: (»Nej! Hatar sånt«) Det du gör ska kännas sant – var ärlig mot dig själv.

REDAN 2010 BESKREV Wallin i en artikel hur hon drogats och våldtagits av en känd journalist, men då utan att namnge förövaren. I TV 4 »Malou efter tio« och ett flertal texter, bland annat krönikor i Metro, har hon berättat sin historia och de överväganden hon gjort kring anmälan och öppenhet.

Vid tiden för själva händelsen var Wallin 21 år och hade en på flera sätt mer osäker position än hon har nu, medan den utpekade förövaren var tioalet år äldre och redan etablerad, alltmer hyllad och med inflytelserika vänner. Vem skulle tro henne? Som för många som utsätts var det först svårt att acceptera vad som faktiskt hänt – bilden av vem som råkar ut för övergrepp stämmer inte alltid med självbilden. Kan en stark och cool feminist våldtas? När den obehagliga insikten om vad som hänt väl sjunkit in: Är priset att få se sin potentiella karriär gå om intet värt att betala, för den minimala chansen att få upprättelse?

I SAMBAND MED den smutskastning och det starka skuldbeläggandet av de två kvinnor som anmälde **Julian Assange** för våldtäkt 2010 kom sexuella övergrepp att bli aktuellt i medierna igen. Journalisterna **Johanna Koljonen** och **Sofia Mirjamsdotter** inledde under #prataomdet ett samtal om gråzoner och övergrepp. Många följde, både på Twitter och i alla stora tidningar och andra medier. Ändå var inläggen inte i närheten av den omfattning upproret #Metoo nått sju år

Systerskap handlar också om att öppet kunna solidariser sig med en person som riksdagsledamoten **Hanna Wigh**. Hennes ideologi har inget med hennes erfarenheter som kvinna att göra.

senare. Vårt samtal börjar där – i det som pågår just nu.

Vad är det som händer, tycker du? Orden kampanj, uppror, vrål, rörelse har använts ...

– Jag tycker att det är en revolution. Det är som att något gått sönder och måste raseras för att kunna byggas upp igen. För första gången har fokus hamnat på rätt ställe. Skammen flyttas från oss som

utsätts till männen. Massor av män sitter och är rädda för att avslöjas nu. Det finns ett före och ett efter #Metoo – äntligen blir det konsekvenser, ett maktskifte.

När jag frågar Cissi Wallin om hon inte tycker att det varit mycket fokus på mäns karriärer i debatten, funderar hon ett ögonblick men svarar nekande och med en motfråga om varför det skulle vara det. Kvinnors karriärer, eller handlingsutrymme överhuvudtaget, har alltför länge fått lida negativa konsekvenser av sexism.

– Det är kvinnors arbetsliv, integritet och rättigheter som har offrats för att skydda män. Alla vi som talat högt om sexualbrott har fått erfara att det har ett pris. Nu är det dags att kräva ett slut på det.

Hon menar att det finns skäl till optimism – en oerhörd styrka att så många vågar dela sina berättelser. Samtalet förs med det naturligt vidare till frågan om sisterskap. Wallin har haft anledning att bli besviken på personer som stått nära, som ifrågasatt hennes berättelse eller som kritiserat utpekandet av förövaren.

Hur tänker du kring motstånd mot förändring, också från kvinnor? Kan det kännas värre när kvinnor skuldbelägger andra kvinnor för våld – för att vi förväntar oss solidaritet?

– Jag dömer inte dem, jag har själv gjort en resa och försöker komma underfund med vilken feminism som är min. Jag har själv svikit kvinnor, offrat dem för min egen position. För att det är de spelregler du tvingas förhålla dig till.

Wallin beskriver hur hon skratat med åt sexistiska skämt och elaka kommentarer om kvinnors utseende. Det finns mycket hon sagt och gjort som hon inte skulle göra idag. Vi talar om det svåra men viktiga sisterskapet – om den ständiga självkritiken och rädslan att göra fel, missa viktiga perspektiv och om hur vi kan bli mer förlåtande mot oss själva och varandra – till en viss gräns förstås. Wallin har ett påfallande icke-dömande förhållningssätt.

SYSTERSKAP HANDLAR FÖR henne också om att öppet kunna solidariser sig med en person som riksdagsledamoten **Hanna Wigh**, som nyligen lämnat Sverigedemokraterna efter övergrepp från en kollega, utbredd sexism och avsaknad av stöd från partiledningen. Hennes ideologi har inget med hennes erfarenheter som kvinna att göra, menar Wallin, och berättar om hur illa berörd hon blev av att vissa som kallar sig feminister lät närmast skadeglada över vad Wigh fått utstå.

– Nu gör vi det här tillsammans. Det är det som är sisterskap, tycker jag. Vi hjälps åt att sätta ord på saker. Alla kan göra något, ensamma löser vi inte allt. Vi måste bli bättre på att backa varandra kring denna viktiga fråga, över alla gränser.

Från victim-blaming och orimliga krav på feminister att de ska fixa alla världens orättvisor genast och dessutom vara moraliskt oklanderliga på alla sätt (exempel som Wallin ger är krav på att vara vegan, inte stötta storföretag eller bidra till gentrifiering) kommer vi in på det relaterade temat mother-blaming. Jag själv har haft anledning att fundera mycket över det, genom min forskning om faders våld och familjerättsliga tvister, men som alla mödrar även på personliga plan. Om mamma dricker lite för mycket vin verkar det uppfattas som mycket värre

www.minupprattelse.se

Tillsammans med PR-agenten **Elcim Yilmaz** har Cissi Wallin startat upp en sajt med tillgänglig information och vägledning för den som utsätts för sexuella trakasserier och övergrepp. Sajten är under uppbyggnad och riktar sig inte minst till yngre personer som kanske inte har jobb eller som studerar, och tar även upp trakasserier över nätet. Informationen ska vara lättbegriplig, partipolitiskt obunden och ta upp bland annat hur en polisanmälan går till. Sakkunniga samarbetspartners är juristen **Elisabeth Massi Fritz**, retorikexperten **Elaine Eksvärd** och kriminologen **Nina Rung**. Samarbetsorganisationer är Föreningen Storasyster, Make Equal och Tre ska bli noll.

Nina Rung
FOTO: INFINITY STUDIO

Varför gick hon inte direkt till polisen?

Det finns en utbredd misstro mot kvinnor och tjejer som inte omedelbart polisanmält det sexuella våld de senare berättar att de blivit utsatta för. De flesta avstår från att alls göra en anmälan, men ibland anmäls brottet först när flera är förflutit.

Så gjorde Cissi Wallin, och det är hon inte ensam om. Att anmäla ett övergrepp långt senare är inget som borde försämra trovärdigheten, snarare borde den förstärkas. Själva fördröjningen tyder ju på att den utsatta verkligen försökt lägga händelsen bakom sig, men till sist kommit till en punkt då det blivit nödvändigt att göra sig fri från skuggan ur det förflutna. För att klara av det behöver hon känna sig stark nog att inför statliga tjänstemän fläka ut intima detaljer kring en av de djupaste förnedringar en kvinna kan uppleva, stark nog att peka ut en man som hon vet kommer att göra allt i sin makt för att svartmåla henne, starknog att fullfölja proceduren trots vetskapen om att majoriteten av dessa brott aldrig ens går till åtal, plus att en eventuell rättegång oftast är en kränkning i sig medan utsikterna för en fällande dom är små.

Den som dessutom riskerar allt detta för att inför tjejer och kvinnor med liknande erfarenheter statuera ett exempel på att sådana brott aldrig ska tolereras, den kvinnan är inte bara stark nog, utan starkare än de flesta.

Att det då finns så många som vill ogiltigförklara alla berättelser om övergrepp som inte omedelbart polisanmälts, bevisar egentligen bara varför #Metoo fått en sådan oerhörd sprängkraft.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

än om pappa gör det, för att ta ett banalt exempel. Wallin har barn i förskoleåldern och är dödstrött på teoretiserande och snäva normer kring amning, barnuppföstran, barnmat och liknande teman. Hon har fortfarande dåliga dagar ibland, men är inte alls skör i sitt moderskap som hon en gång var.

– Det är som en patriarkal konspiration att vi ska tvivla på oss själva och känna skuld som mödrar, så att vi inte ska hinna med något annat.

Kanske kan #Metoo bidra till att lyfta skuld och skam från kvinnor, också vad gäller annat än just sexuella kränkningar. Att vi börjar se på oss själva och varandra på nya sätt. Men hur blir det med männens beteende, funderar jag.

Det är som en patriarkal konspiration att vi ska tvivla på oss själva och känna skuld som mödrar, så att vi inte ska hinna med något annat. ”

Kan #Metoo bidra till att förebygga övergrepp? Att män tänker sig för mer?

– Ja. Många män verkar faktiskt skaffa sig en analys. Jag har ofta blivit besviken och egentligen borde jag väl hata dem (skratt). Men det gör jag inte.

Enligt den största omfångsstudien vi har i EU (FRA 2014), baserad på intervjuer med 42000 kvinnor i 28 länder, toppar Sverige statistiken för sexuella trakasserier med hela 81 procent. När det gäller erfarenhet av fysiskt eller sexuellt våld ligger Sverige med 46 procent på tredje plats efter Danmark och Finland. När jag tagit upp denna rapport i tidigare diskussioner, som i debatten i samband med övergreppen i Köln vid nyår för snart två år sedan, har reaktionerna ibland varit hätska eller förlöjligande – också från etablerade medier och jag har dödshotats. Numera är det lugnare men fortfarande intressant att reflektera över i samtalet. Så starkt är motståndet från vissa, att revidera eller åtminstone en aning nyansera den etablerade nationella självbilden, mot bakgrund av det omfattande våldet.

VAD SKA VI TRO om politiken? Det tycks bli allt svårare att hålla fast vid sexuellt våld och trakasserier som ett i huvudsak importerat problem. De senaste åren har nationalismen vunnit mark, och inte

minst våldsfrågorna har ramats in i det övergripande målet för politiken om att skydda gränser och värna »svenska värderingar«. Det är något nytt att frågan ännu inte kidnappats av dem som är mer selektivt intresserade av att synliggöra och motverka våld, beroende på förövarns kulturella bakgrund, hudfärg eller religion. Wallin menar att även de »värsta rassetroll« nu måste inse att problemet med sexuellt våld inte är importerat, även om såklart vissa former av förtryck är vanligare i vissa områden i världen, något som vi heller inte får blunda för.

JAG ÄR INTE JOURNALIST, utan forskare, och det ligger för mig därför nära till hands att börja fundera över vilka mer

långsiktiga effekter #Metoo kan tänkas ha. Statsvetaren Carol Bacchi är en av dem som skrivit klokt om betydelsen av hur problem formuleras, eller representeras. Politiken och samhället styrs av representationer av problem, menar Bacchi, och för den kritiska forskaren är därför uppdraget att fråga sig »What is the problem represented to be?«, grovt översatt: Vilket problem utger sig problemet för att vara? Därefter bör man undersöka effekterna av de olika sätten att formulera problem. Effekterna, menar hon, är av tre slag: 1) Diskursiva (vad vi kan tala om och vad som tystas, 2) Subjektiverande (hur vi uppfattar oss själva) och 3) Levda (konsekvenser för liv och död).

I MIN AVHANDLING analyserar jag hur, när och för vem faders våld mot barn och mödrar formuleras som problem – vem som hålls ansvarig för dess orsaker och vem som förväntas stå för dess lösning eller hantera dess konsekvenser.

Är det nu det händer – att vi är uppe i ett verkligt skifte, då en ny syn på våld och en rimligare ansvarsfördelning kan etableras? Wallin är övertygad om saken och bär på en smittande hoppfullhet. Som en vandrande kvinnojour, mitt i revolutionen.

Om skribenten...

LINNÉA BRUNO disputerade 2016 i sociologi i Uppsala med avhandlingen »Ofridstid. Faders våld, staten och den separerande familjen«. I fokus är separationer, familjerättsliga processer och särskilt vad olika slags ojämlikheter betyder för hanteringen av våld. Genom bland annat analys av tingsrättsdomar visas hur förövare lyckas manipulera professionella inom olika verksamheter att ovetande bli verktyg för fortsatt kontroll – ett slags administrerande av ofrid istället för ett motverkande av den.

HON HAR EN bakgrund inom tjej- och kvinnojourserna och var under fem år först ideellt aktiv och sen projektledare vid Stjärnjouren, Sundbybergs tjejjour.

BRUNO ÄR FORSKARE och lärare vid Mälardalens högskola och har många externa uppdrag, särskilt fortbildningar om våld. Hon medverkar i flera antologier och har tillsammans med Maria Eriksson och Elisabet Näsman skrivit boken Domestic violence, family law and school. Children's rights to participation, protection and provision. Sedan hösten 2017 är hon även ledarskribent på Dagens ETC.

2013–2017 var Bruno ledamot i partistyrelsen för Feministiskt initiativ och har haft särskilt fokus på politikutveckling kring kvinnofrid, barnfrid, våld i namn av heder och socialpolitisk generellt. 2014 var hon riksdagskandidat, men är för närvarande inte partipolitiskt aktiv.

Lyckas hon behålla jobbet

SÅ HÄR GJORDE VI

När en kvinna lämnar en man som utsätter henne för våld står hon ofta utan vare sig arbete eller inkomster. Joursystrarna på Kvinnojouren i Karlstad kan berätta många historier om män som förstört kvinnors försörjningsmöjligheter.

TEXT OCH FOTO: MARJA BECKMAN

En specialistsjuksköterska med fyra barn tvingades skola om sig till ett annat yrke för att hon inte hade tid att svara när mannen ringde och sms:ade på arbetstid.

”

De flesta av oss kämpar för att få till en balans mellan arbete och relationer, men för en kvinna som måste lämna en våldsam relation ställs allt på ända.

– Vi har aldrig mött någon våldsutsatt kvinna som har sagt »det är inga problem med ekonomin«. Antingen har hon jobb och måste betala alla räkningar, eller så ser han till att hon inte har något jobb. Vårt samhälle är byggt kring pengar, allt kostar. Att kontrollera hennes ekonomi är därför ett av de effektivaste sätten att hålla kvar henne i relationen, säger Elisabeth Björk som är relativt nytillträdd ordförande för Karlstad kvinnojour.

NÄR ELISABETH BJÖRK TILLTRÄDDE SOM ORDFÖRANDE FÖR KARLSTADS KVINNOJOUR SÄNKTE HON ORDFÖRANDENS ÅLDER MED HELA 51 ÅR.

tar han hennes lön

»SOLA« SKINER FAKTISKT när Kvinnotryck besöker den värmändska staden, men Karlstads berömda slogan har ingenting med vädret att göra. Den bygger på historien om värdshusvärdinnan Eva Lisa Holtz som var känd för sitt »soliga« humör.

Ämnet för dagen är inte precis soligt, men viktigt. Vi ska prata arbete och försörjning.

I lokalen Navet möter Kvinnotryck ordförande Elisabeth Björk och Gunilla, som är verksamhetsledare på Kvinnojouren i Karlstad. Gunilla, som ofta besöker det skyddade boendet, föredrar att endast ha med sitt förnamn i tidningen. Hon har varit engagerad i jouren i 31 år – lika länge som Elisabeth har levt.

Gunilla kan räkna upp otaliga historier om ekonomiska orättvisor och män som manipulerar och kontrollerar kvinnans livsutrymme och möjligheter att försörja sig själv. Hon minns till exempel en fyrabarnsmamma som arbetade som specialistsjuk-sköterska, men tvingades skola om sig till ett annat yrke för att hon inte hade tid att svara när mannen ringde och sms:ade på arbetstid.

– Han slog henne aldrig och var populär i föreningslivet, men kontrollerade allt hon gjorde, berättar Gunilla.

ÖVERRASKANDE MÅNGA PAR övergår snabbt till delad ekonomi. Sedan tar det inte lång tid förrän han ser till att hennes lön går direkt in på hans konto. Då har han kontroll över allt hon spenderar. En del kvinnor kommer till jouren utan egna pengar och eget bankkort. Nyanlända kvinnor kan vara särskilt utsatta eftersom de i början bara får ett bankkonto som gäller för hela familjen.

– Ofta lämnar kvinnan allt efter en separation eftersom hon inte har råd att betala kostnaden för hans del av bodelningen. Hon måste göra en nystart i livet. Dessutom måste hon ofta vara sjuk-skriven om hon flyttas till ett skyddat boende i en annan stad än den hon arbetar i, säger Gunilla.

– Men för att få ekonomiskt bistånd måste kvinnan sakna egna tillgångar, fortsätter Gunilla. Enda

undantaget är om hon har en bil och kan bevisa att hon behöver den för att kunna ta sig till och från arbetet på ett säkert sätt.

NÄR DET GÄLLER JOURARBETET bygger hela verksamheten på kvinno- och tjejjourernas ideella arbete, och kommunen räknar med deras oavlönade insatser. De har krav på sig som utförare av social-tjänst och är övertygade om att ett mer långsiktigt stöd skulle ge större möjligheter att kvalitetssäkra verksamheten.

– Kommunen vill inte betala för vår professiona-litet, det är ju ett problem, säger Elisabeth.

I Karlstads kvinno- och tjejjour finns ovanligt många aktiva medlemmar, vilket gör att de kan avlasta varandra.

– Samtidigt har vi en miniminivå för att du ska kunna kallas aktiv medlem, och det innebär att du ska jobba minst var femte vecka. Du kan inte bara göra något för att det ska se bra ut på ditt cv, säger Elisabeth.

FÖR MÅNGA GÅR ENGAGEMANGET i vågor bero-ende på hur livet ser ut. Gunilla minns en period när hennes yngsta barn var fyra eller fem år och sa »snälla mamma, var inte på möte«.

– Då tog jag en paus och avgick som ordförande, som jag var då. Jag ägnade mig bara åt ideellt jourarbete.

Även om kvinno- och tjejjourerna i Karlstad har god kontakt med kommunen måste de vartannat år söka om förlängning av avtal, och hela tiden strida för att kunna ha en buffert som kan ge de anställda en trygghet. Detta är ett dilemma de delar med de flesta andra jourer.

I samband med »män är djur«-krisen 2005 satt en representant från kommunen med på deras möten. Först kändes det som att de var övervakade, men representanten blev imponerad av deras arbete och lärde sig jättemycket av dem.

– Med henne fick vi en »bakdörr« till kommunen, skrattar Gunilla.

Dockhuset i barnens samtalsrum används bland annat för att barnen ska kunna berätta om sina upplevelser genom roller. Gunilla minns en pojke som letade i dockhuset efter en skohylla – han hade gömt sig under en skohylla när pappa slog mamma...

KARLSTAD KVINNO- OCH TJEJJOUR

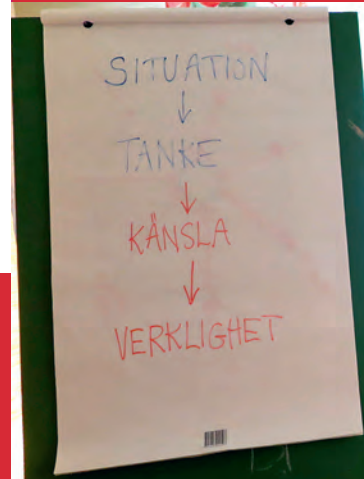
Startades: 1982

Antal anställda: 4 (3 på heltid på kvinnojouren, 1 på deltid på tjejjouren)

Antal aktiva medlemmar: Ett 50-tal i kvinnojouren, ungefär 30 i tjejjouren. Därtill finns ungefär 100 stödmedlemmar.

Skyddat boende: Ja, det finns fyra platser i ett kollektivboende, samt en satellitlägenhet som bland annat kan fungera som »slusslägenhet« innan en kvinna hittar en egen bostad. Satellitlägenheten kan också användas av dem som har husdjur eller tonårssöner som bor hos dem.

Antal nya stödsökande 2017 (26 oktober): cirka 200. Motsvarande siffra vid samma period 2016 var 170.

Älska dig själv, idiot!

Satirikern **Nanna Johansson** klättrar ännu ett snäpp högre upp på humorhimlen med årets, eller varför inte livets, självhjälpsbok *Naturlig skönhet*.

Nanna Johansson är utöver serieskapare och författare även poddare och krönikör, och vad hon än tar sig för följer hennes piska-patriarkatet-svinhårt-på-fingrarna-humor med. Den här boken är inget undantag.

Affirmations-flosklerna som överallt gläfsar åt oss om att ta oss i kragen och älska oss själva har här tvistats in i absurdum. Kraven om självförtroende till varje pris ter sig mer paradoxala än någonsin under Nanna Johanssons lupp.

Nanna, har du någon idé om hur en gör sig mer motståndskraftig gentemot bisarra ideal?

– Som privatperson är jag nog lika lite motståndskraftig som andra. Jag tror att samhället måste förändras i grunden, men hur det ska gå till är jag inte tillräckligt smart för att svara på. Tills dess får man väl helt enkelt fortsätta att ifrågasätta saker. Och söka sig till rum och sammanhang där det är okej att vara sig själv, med brister och allt.

FOTO: GALAGO/TOMAS LIF

Glöd och glitter i brottarrin

Hårspraysdoftande neonglamour och brölig brottarsvett är kanske inte en given association, men det fungerar oväntat bra ihop! Netflix's storsatsning »Gorgeous Ladies Of Wrestling« (GLOW) bygger på den riktiga brottargruppen med samma namn, som i mitten av 80-talet fick sin egna TV-serie i Hollywood. Huvudkaraktären, **Ruth Wildern**, spelas av av eminenta **Alison Brie** (främst känd från tittarinfrände »Mad Men« och »Community«). Wildern är en hårt stretande skådespelerska som tillsammans med ett gäng andra kvinnor gör audition till en ny form av brottningslag. Den frustration som filmbranschen har skapat hos skådespelerskan visar sig snart ge optimal avkastning i brottarringen...

»Glow« är uppfriskande obscen på ett sätt som annars bara snubbkomedier tillåts vara, och manuset är genomgående syster-skapsvurmmande. Konstigt vore väl annars eftersom det är gänget bakom »Orange is the new black« som har skapat den.

FOTO: RICHARD SHOTWELL/AP/TT

gen

8 skäl att röja en man

Att göra pjäs av succéfilm är riskabelt, men för »Åtta kvinnor« är jag beredd att ta den risken. En rafflande cluedo-komplott med en helt kvinnlig ensemble känns görbart för vilket forum som helst!

Dessutom är det ingen mindre än giganten **Siw Malmkvist** som spelar huvudmisstänkt i den svenska tolkningen av den prisbelönta franska kriminalkomedin från 2002.

»Åtta kvinnor« har premiär den 25 januari på Kulturhusets stadsteater i Stockholm, och pjäsbeskrivningen på stadsteaterns hemsida klickar

med säkerhet igång både en och annan **Agatha Christie** runtom i landet:

»En välbärgad familj samlas för att fira jul i ett isolerat hus på landet. Ute viner snön och inne i huset har den nya husan **Louise** just gjort en fasansfull upptäckt. En man ligger död i sin säng med en kniv i ryggen. Vem är mördaren? Mest troligt någon av de åtta kvinnorna på plats. Det vill säga offrets hustru, älskarinna, döttrar, syster, svägerska och hushållerska. Alla har de sina hemligheter. Och ingen saknar motiv.«

FOTO: CARL BENGTLSSON

TEXTER
FRITIDSLINJEN:
ELLINOR GOTBY
ERIKSSON

Feministbibel i nytt format

Klasskampen och kvinnokampen går som bekant är hand i hand, och 33-åriga **Mary Wollstonecraft** befann sig mitt i franska revolutionen när hon författade sitt unika manifest »Till försvar för kvinnans rättigheter«. Det är en knivskarp bok från början till slut och varje litet stycke befäster kvinnans rätt till självständighet och intellektuell utveckling. Wollstonecrafts livsverk är en feministisk klassiker som vi alla borde ha på nattduksbordet. Inte för att vi känna oss tacksamma för att vi har kommit en bit de senaste 220 åren, utan för att inspireras till ytterligare en revolution. Nu ger Ordfront dessutom ut en nyutgåva i pocketformat med ett färgsprakande omslag, en flammande fackla att greppa tag i de mörka vintermorgnar då patriarkatet känns oändligt och oöverberrörligt.

FOTO: ORDFRONT

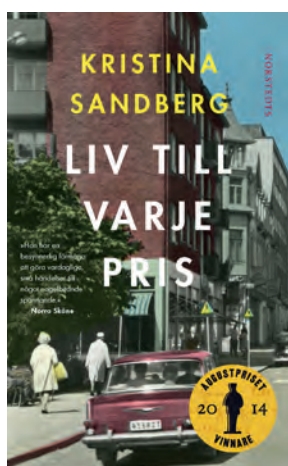
(På s 5 kan du läsa om »Mary Wollstonecrafts dilemma«.)

Orealistiskt att jobba heltid med små barn

Kristina Sandberg ville ge en röst åt sin mormor, farmor och andra kvinnor som i tysthet slet innanför hemmets väggar, trots att arbetsmarknaden helt plötsligt stod öppen för dem. I sin trilogi om Maj får hemmafrun en upprättelse, och det obetalda arbetet status.

TEXT: ELLINOR GOTBY ERIKSSON | FOTO: JAN-ERIK HENRIKSSON

När du skrev om Maj kallade du det ett synliggörande av hemmafrun.

Hur tänker du kring Majs roll i dagens samhälle?

– Omsorgsbiten är en viktig del av samhället, men den ska skötas av både män och kvinnor. Kvinnor ska inte gå ner i deltid bara för att mäta med livet. Idag ser i och för sig inte hemmafrurollen ut riktigt som under Majs tid. Då fanns det en önskan från samhället om att få tillbaka kvinnan in i hemmet, som en reaktion på att vi hade fått sådan framfart i

och med rösträtt och en plats på arbetsmarknaden. Kvinnorna hade blivit ett hot för männen. Samtidigt tog också hushållsarbetet mer tid och energi än vad det gör idag, bara att ordna vittvätten kunde ta en vecka. Det var mer av ett heltidsarbete än vad det skulle vara med dagens teknik.

Men idag är ju de flesta kvinnor så att säga både lönearbetare och hemmafruar, hur tror du att vi kan komma till rätta med det?

– Jag kanske är politiskt naiv men en idé vore ju att man under småbarnsåren tillät alla föräldrar att jobba sex timmar istället för åtta. Det är inte realistiskt att jobba heltid när man har ett litet barn, och allra värst är det för ensamstående. Den typen av regleringar ger bättre förutsättningar för ett delat ansvar mellan män och kvinnor.

Är hemmafrun i den klassiska bemärkelsen utdöd?

– Å ena sidan finns det nog ett romantiskt skimmer kring hemmafrurollen, för det kan verka härligt att vara hemma och inte behöva tänka på en karriär. Unga kvinnor idag har en sådan extrem press från alla håll, och vissa skulle nog vilja slippa en del av den och fokusera helt på hushållet. Men då går man ju tillbaka till det som Majs generation kämpade emot. En kvinna som idag blir hemmafru blir ju beroende av mannen hon också. Hon får en dålig pension och hon kan inte lämna honom trots att hon kanske vill det. I vissa andra länder, som Tyskland till exempel, är hemmafrun mer en institutionerad roll, och då kanske det blir hållbart.

Tror du att vi någonsin kommer få se ett genomslag för hemmamannen eller att kvinnornas obetalda arbete slutar sopas under mattan?

– Det vore helt underbart med ett samhälle där både män och kvinnor får chans att utvecklas till att göra det de är bra på. Faktum är att förhållandevis unga män, män som kanske precis varit pappalediga, kommer fram till mig och berättar att de känner igen sig i Maj. De har insett hur krävande det är att vara hemma med barn och att sköta ett hushåll. De har börjat förstå att det inte bara är en mysig grej. Jag tror att det är viktig del i förändringen – att männen kommer till insikt.

Unga män som varit pappalediga kommer fram till mig och berättar att de insett hur krävande det är att vara hemma med barn och sköta ett hushåll.

DETTA HAR HÄNT

För tre år sedan vann psykologen och författaren Kristina Sandberg Augustipriset för »Liv till varje pris«, den sista delen i trilogin om hemmafrun Maj. Juryns motivering vid nomineringen lød: »Vissa livsresor förblir osynliga. Romanen »Liv till varje pris« är sista delen i en trilogi där varje del utgör ett eget helt. Med sitt epos om hemmafrun Maj visar Kristina Sandberg att det inom en Örn-sköldsviksvånings vägg kan rymmas en hel odyssey. Med distans och empati skildras ett skört och sårigt familjeliv i välfärdsstaten. Noggrant registreras matoset, tvättångorna, havsbrisens farliga sälla. Vi står bredvid Maj i köket med livets stora frågor och vad kan hon hitta på åt dem till middag?«.

I samband med böckerna om Maj lyftes också frågan om hur hemmafruns status har sett ut historiskt, och hur kvinnan som gjorde det som förväntades av samhället – stannade kvar vid spisen – såg på sin omgivning och på sig själv.

Katarina Wennstam med delar av Roks styrelse. Från vänster Gunvor Söderberg, Jessica Engman, Zozan Inci, Katarina Wennstam, Eva Westerholm och Eva Hoffman. FOTO: CHRISTINA LINDSTRÖM

MISSA INTE SUCCÉFILMEN!

Filmen »Bakom fasaden« är framtagen av Markus Reklambyrå tillsammans med kvinnojouren Ellinor i Linköping och har i nuläget visats över 1,4 miljoner gånger.

»DU ÄR INTE ENSAM, DET VAR INTE DITT FEL!«

Under Roks regionala träff i Göteborg delades Årets kvinnogärning ut till journalisten och författaren **Katarina Wennstam**. En av motiveringarna till att Wennstam fick priset är att hon alltid står »på brottsutsattas kvinnors sida och deklarerar högt och tydligt budskapet: Du är inte ensam, och det var inte ditt fel«.

Wennstam var stolt över priset och gav ett inspirerande tal till de samlade jourkvinnorna och jourtjejerna.

VISSTE DU ATT...

Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, är den enda riksorganisationen i Sverige som jobbar bara för och med kvinno- och tjejjourer. Organisationen är partipolitiskt och religiöst obunden med över 100 medlemsjourer. Den sjunde och nuvarande ordföranden heter Zozan Inci.

DUBBELT GRATTIS TILL KVINNOJOUREN ELLINOR

Filmen »Bakom fasaden« har gjort succé och blivit enormt sedd och spridd. Filmen är effektiv genom just de dubbla budskapen och krossar en hel del myter om mäns våld mot kvinnor. Nu har den dessutom vunnit två priser! Dels fick filmen Publishingpriset 2017, dels har den fått 100-wattaren inom kategorin Ideellt singel.

Du har väl inte missat att se filmen? I så fall hittar du den på kvinnojouren Ellinors facebook eller hemsida ellinor.se. Titta på den ljudlöst först och sätt sedan på ljudet och se om filmen!

OVAN

Zozan Inci i samtal med Max Waltman som höll en faktpäckad föreläsning.

TILL VÄNSTER

Nina Rungs föreläsning var peppande och hon återkom till #metoo flera gånger.

FOTON: CHRISTINA LINDSTRÖM

Nytt fokus: Porr är kvinnoförakt

Den 14 november arrangerade Roksen fullsatt konferens under rubriken »Porr är kvinnoförakt«. Det var startskottet på det fokus som Roks kommer att ha på pornografin och dess koppling till prostitution.

Efter en inledning av **Zozan Inci** visades **Gail Dines** starka film »Pornland«. Därefter tog **Gerda Christenson** från Kvinno-

BILDRUBRIK
Gerda Christenson visade varför det inte kan finnas någon »feministisk porr«.

FOTO: CHRISTINA LINDSTRÖM

PÅ GÅNG...

KONFERENS I GÖTEBORG I FEBRUARI

Roks fortsätter att sprida kunskap och forskning om porren och dess skadeverkningar, samt kopplingen till prostitutionen. I februari är det dags för en konferens i Göteborg med avstamp i vårt fokus. Håll utkik efter inbjudan!

fronten oss 50 år tillbaka i den svenska porrhistorien och påpekade att utvecklingen inte varit linjär, utan rört sig fram och tillbaka – beroende på hur stark den feministiska kampen varit.

Forskaren **Max Waltman** visade sedan med sin forskningsgenomgång att det finns en tydlig koppling mellan att konsumera porr och att inte respektera andras gränser, att trakassera sexuellt eller begå övergrepp. En av studierna som Waltman refererade till fann att det var hela 46 gånger större risk att män som konsumerat porr begår sexuella trakasserier eller övergrepp.

Kriminologen och genusvetaren **Nina Rung** lyfte fram kopplingen mellan porr och övergrepp mot barn. Hennes erfarenheter från polisen bekräftade den bild som Max Waltman gav, porren påverkar i allra högsta grad de övergrepp män begår.

Dagen avslutades med en paneldebatt under rubriken »Hur kan vi bekämpa mäns våld mot kvinnor i ett pornofierat samhälle?«. Panelen var inte enig i allt, men när det kom till frågan om hur vi går vidare nu för att få till stånd förändring så lyfte den ena efter den andra vikten av en folkrörelse mot porren.